מסורת הש"ס

גמ' ג) כ"ג דמרידתא
ג)[גירסת הערוך אבא]
ג)[גירסת הערוך תילהי תילהי] ד)[ימות קכ. נדה סה.] ה)[עיין תוס' לקמן סט. ד"ה כל עוף ור"ה כל שיש] ו)[במצה שבמצות ובעניין מיצת וקרטולים] ז)[עיין תוס' לקמן סה. ד"ה ר' יוסי] ח)[ע"ז מ.] ט)[טעמא דרבי יהודה מפורש בפ"ב ועיין מ"ט] י)[פרש"י על זה ממש לקמן סו. ד"ה הפורס וכו' ור"ה הקטופין] יא)[תוספתא פ"ג] יב)[לקמן עא. וש"נ] רש"י יג) ס"ג קרסולים גרסינן וליג גרסינן קרסוליו. רס"ג יד) ל"ל מחכת

הגהות

גמ' והרי שפן וארנבת דמעלי גרה הן. כ"ל: (יעב"ץ)
ואמר רב חסדא הרי מהלך בדרך בר' בודק בפרסותיה בר'. בי"ף ורמ"ם גרי' ממדבר כדלעיל ולקמן:
(ר"ם)
רש"י ד"ה ח"ג. וד' כנפים וקרצולים וכנפיו בר'. כ"ל:
(ר"ם)

תורה אור

גמ' א] כִּי בְצַל הַחָכְמָה בְּצֵל הַכֶּסֶף וְיִתְרוֹן דַּעַת הַחָכְמָה תְּחַיֶּה בְעָלֶיהָ:
(קהלת ז, יג)
ב] לֹא יְאַוֶּה צַדִּיק כָּל אֹון וּרְשָׁעִים מָלְאוּ רָע:
(משלי יג, כא)
ג] בְּלָשְׁאצַר רַב חַרְטֻמַּיָּא דִּי אֲנָה יָדַעַת דִּי רוּחַ אֱלָהִין קַדִּישִׁין בָּךְ וְכָל רָז לָא אַנֵּס לָךְ חֶזְוֵי חֶלְמִי דִּי חֲזֵית וּפִשְׁרֵהּ אֱמַר:
(דניאל ד, ו)
ד] כֹּל מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע פְּרָסֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ:
(ויקרא יא, ג)
וְכָל בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע שְׁתֵּי פָרְסֹת וַעֲלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ:
(דברים יד, ו)
ה] אַךְ אֶת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִיסֵי הַפַּרְסָה אֶת הַגָּמָל כִּי מַעֲלֵה גֵרָה הוּא וּפַרְסָה אֵינֶנּוּ מַפְרִיס טָמֵא הוּא לָכֶם:
(ויקרא יא, ד)
ו] וְאֶת הַחֲזִיר כִּי מַפְרִיס פַּרְסָה הוּא וְשֹׁסַע שֶׁסַע פַּרְסָה וְהוּא גֵּרָה לֹא יָגָר טָמֵא הוּא לָכֶם:
(ויקרא יא, ז)

שיטה מקובצת

ב] לנתר כשהוא רוצה לקפץ מתעצם בהן וקופץ וכנפיו חופין וכו': ג] יש בשר שכשקורעין אותו נקרע שתי וערב ויש שנקרע ערב: ג] ובפ' כל שעה פי' מרריתא אמרפורי"ל:

עיקרא דמרירתא. פ"ה מו"ק נלע"ן ובפרק כל שעה (פסחים דף נט.) פירש ג] ממרופי"ל. [וע"ע תוס' סוכה יג. ד"ה מרליתא]: **גמל ניבי אית ליה.** תימה דהשתא תיקשי ליפרוך הרי גמל יש לו שיניים דהכי פריך בסוף מסכת ומרנינהו:

**ניבי.** פירש בקונטרס שני שיניים יש לו למעלה לחת מכאן ושתי מכאן עוד פירש לשון אחר ניבי שקורין יינציי"ס בלעז ובוולטין וביכר מקום בליטתן זה בגמל זה כשיניים ורמשון נראה לי כמו שקיל ניביה ושקיל טופריה דבפרק במה מצה (שבת סג:) גבי כלב שהן שיניים גדולות שיש לו לפניס שהוא טוען בהן ובפרק כיצד הרגל (ב"ק כג:) לחפקי לניביה ושרטיה: **בידוע שהיא מעלת גרה ומפרסת פרסה.** וכגון שהוא מכיר בן גמל כדאמר רב חסדא:

**אין לך מעלה גרה וטמא אלא גמל.** פירוש ואפילו הכתובים עמו שפן וארנבת ושפועה:

**אלו הן סימני חיה כל שיש לה קרנים וטלפים.** קרניס אתי לאפוקי מבהמה דכיון דיש לה קרניס מרוקות וכרוכות כדלקמן אס כן לאו בהמה היא אצל אלא אכתי אינה לאפוקי בחמה טמאה דלא בעינן טלפים פרסות דהשתא ניכא לאפוקי לא בחיה טמאה ולא בבהמה טהורה ומלבה מוסב רבי דוסא אומר כל שיש לה קרניס קרני חיה אי אתה צריך לחזור על הטלפים דסבר דחיה טמאה אין לה קרניס והשתא צריך לומר הא דתנן בפרק בא סימן (נדה נא:) כל שיש לו קרניס יש לו טלפים רבי דוסא היא דאילו רבנן דתנן תמני חזי אמרי כי נמי אית להו קרניס אכתי אינה לאפוקי דילמא חיה טמאה היא לכך פי' הריב"ס ור"ת פירש דיש לו טלפים דקאמר לא אתיא לאורויי שחיה טהורה היא אלא שיש לה קרניס כלומר שאין לה קרניס כלל אפילו טמאה ולא אתיא לאורויי אלא שיש לה קרניס אפילו טהורה ולא אתיא לאורויי אלא שיש לה קרניס וטלפים כאחד:

עין משפט נר מצוה

[א טוש"ע י"ד סימן ס סעיף ג]:
רמב"ם א מיי' פ"ל מהל' מאכלות אסורות הלכה ב סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' עט סעיף ג:
רמב ב מיי' שם הלכה י"ד סמג שם טוש"ע י"ד סימן פב סעיף ג:
רמח ג ד ה מיי' שם הלכה עו והלכה כ טוש"ע שם סעיף ב:
רמט ו ז מיי' שם הלכה כב טוש"ע י"ד סימן פה סעיף ג: (נדה נא:)
רנ ח מיי' שם הלכה כד סמג שם טוש"ע י"ד סימן פג סעיף ג:
רנא טו י כ ל מ נ ס מיי' שם הלכה ב ג סמג שם טוש"ע י"ד סימן עט סעיף ג:

רבינו גרשום

עיקרא דטורי. טורא בלעז: משתלח משביה. כלומר שאוחזו חפפית וחייף עצמו עד שלא נשתייר בו עור שלם: ושב ביטייתא דפרחי פרי צלף: אליבא ריקנא. שלא אכל בתחלה: מתעקר תליא דליבא. כלומר נעקר לבו: ולא חייש מר לנקורי. כלומר שמא נשכו נחש: הדורס טמא. שקולקט מאורי: החולק את רגליו טמא. כדמפרש בגמרא מותחין לו חוט של משיחה כו': ניבי אית ליה. כלומר שתדודין כשיניים: והרי בן גמל דניבי נמי לית ליה. כלומר עייר שעדיין לא באין לו ניבי: אלא כל בהמה שאין לה שינים למעלה. כלומר לא תיתני כל בהמה שמעלת גרה כו' אלא תני הכי כל בהמה שאין לה שינים למעלה אע"ג דאינו יודע אם מעלת גרה היא יכול לשוחטה דודאי כיון דאין שינים למעלה בידוע דמעלת גרה: למאי נפקא מינה לבדוק בפרסות. כלומר למאי נפקא מינה ז]מן השינים אמאי בודק בשיניה לבדוק בפרסות אם סדוקות ודאי דטהורי היא: שפיה גמום. כלו' חתוך: אם מהלך שתי וערב. כלומר דמצד אחד הבשר נקלף בשתי ומצד אחר נקלף בערב: ערוד. חמור: מְדֻבָּרִי: בכנפי העוקץ. תכף לאליה: ויש לו טלפים. כלומר דמפרסת פרסה: הא ק"ל חיה בכלל בהמה לסימנין. כלומר כיצד אמרת סימני חיה לא נאמרו והא ק"ל חיה בכלל בהמה לסימנין דכתי' זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ דחיה בכלל בהמה לסימנין:

ז) גרסה דל"ל למאי נפקא מינה לסימנין דאין לה שיניים ומשמי צריך לבדוק בשיניים לבדוק בפרסות וכו'.

מסכת זבים

**פרק ג' המשך משנה ג'**

עָלוֹ בְּאֵילָן שֶׁכִּחֹו יָפֶה,
בְּסוֹכָה שֶׁכִּחֹה יָפֶה,
וּבְסֻכָּם צוֹרִי אוֹ מִצְרִי
בִּזְמַן שֶׁהוּא קָבוּעַ
בְּמִסְמֵר, עַל הַבֶּשֶׁל,
עַל הַקּוֹרָה וְעַל הַדֶּלֶת
בִּזְמַן שֶׁהֵן עֲשׂוּיִין
בְּטִיט אֲפִלּוּ מִצַּד אֶחָד,
טְהוֹרִין. הַטָּהוֹר מַכֶּה
אֶת הַטָּמֵא, טָהוֹר.
הַטָּמֵא מַכֶּה אֶת
הַטָּהוֹר, טָמֵא, שֶׁאִם
יִמָּשֵׁךְ הַטָּהוֹר, הֲרֵי
הַטָּמֵא נוֹפֵל:

עיקרא דמרירתא אמר רב יהודה האי מאן דאכל תלתא תקלי חלתית אליבא ריקנא מישתלח משביה אמר ר' אבהו בדידי הוה עובדא ואכלי חד תקלא חלתיתא ואי לא דיתבי במיא מישתלח משכאי וקיימתי בעצמי [א]החכמה תחיה בעליה אמר רב יוסף האי מאן דאכיל שיתסרי ביעי וארבעי אמגוזי ושב בוטיתא דפרחי ושתי רביעתא דדובשא בתקופת תמוז אליבא ריקנא מתעקר תליא דליביה ההוא בר טביא דאתא לבי ריש גלותא דהוה מפסק כרעין בתרייתא בדקיה רב בצומת הגידין ואכשריה סבר למיכל מיניה באומצא א"ל שמואל לא חייש [ב]מר לניקורי א"ל מאי תקנתא [א]נותביה בתנורא דאיהו בדיק נפשיה אותביה נפל [ג]תילחי תילחי קרי שמואל [ד]עליה דרב [ב]לא יאונה לצדיק כל און קרי רב עליה דשמואל [ג]כל רז לא אנס לך: **מתני'** [א]סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה [ב]וסימני העוף לא נאמרו אבל אמרו חכמים [ה][ג]כל עוף הדורס * טמא [ד]כל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבנו נקלף טהור ר' אלעזר בר' צדוק אומר [ה]כל עוף החולק את רגליו טמא [ו]ובחגבים כל שיש לו ארבע רגלים וארבע * כנפים [ו][וקרצולים וכנפיו חופין את רובו [ז]רבי יוסי אומר [ו]ושמו חגב [ח][ט]ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת רבי יהודה אומר [ט]שני קשקשין וסנפיר אחד ואלו הן קשקשין [י]הקבועין בו וסנפירים הפורח בהן: **גמ'** [יא]תנו * רבנן [יב]אלו הן סימני בהמה [יג]כל בהמה * מפרסת פרסה וגו' כל בהמה שמעלת גרה בידוע שאין לה שינים למעלה וטהורה * וכללא הוא והרי גמל דמעלה גרה הוא ואין לו שינים למעלה וטמא גמל ניבי אית ליה והרי בן גמל דניבי נמי לית ליה ותו הרי שפן וארנבת דמעלת גרה הן ויש להן שינים למעלה וטמאין ועוד שינים מי כתיבי באורייתא אלא הכי קאמר כל בהמה שאין לה שינים למעלה בידוע שהיא מעלת גרה ומפרסת פרסה וטהורה וליבדוק בפרסותיה כגון שהיו פרסותיה חתוכות וכדרב חסדא דאמר רב חסדא [כ]היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפרסותיה חתוכות בודק בפיה אם אין לה שינים למעלה בידוע שהיא טהורה אם לאו בידוע שהיא טמאה ובלבד שיכיר גמל גמל ניבי אית ליה אלא ובלבד שיכיר בן גמל לאו אמרת איכא בן גמל איכא נמי מינה אחרינא דדמי לבן גמל לא ס"ד דתני רבי ר' ישמעאל [ה]ואת הגמל כי מעלה גרה הוא שליט בעולמו יודע שאין לך דבר מעלה גרה וטמא אלא גמל לפיכך פרט בו הכתוב הוא ואמר רב חסדא [ל]היה מהלך בדרך ומצא בהמה שפיה גמום בודק בפרסותיה אם פרסותיה סדוקות בידוע שהיא טהורה אם לאו בידוע שהיא טמאה ובלבד שיכיר חזיר לאו אמרת איכא נמי מינה אחרינא דדמיא לחזיר לא ס"ד דתנא דבי ר' ישמעאל [ו]ואת החזיר כי מפרים פרסה הוא שליט בעולמו יודע שאין לך דבר שמפרים פרסה וטמא אלא חזיר לפיכך פרט בו הכתוב הוא ואמר רב חסדא [ט]היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפיה גמום ופרסותיה חתוכות בודק בבשרה אם מהלך שתי וערב בידוע שהיא טהורה ואם לאו בידוע שהיא טמאה ובלבד שיכיר ערוד לאו אמרת איכא ערוד איכא נמי מינה אחרינא דדמיא לערוד גמירי דליכא והיכא בודק אמר אביי ואיתימא רב חסדא [נ]בכנפי העוקץ: סימני חיה: ת"ר [יא]אלו הן סימני [יב][ם]חיה חיה בכלל בהמה היא לסימנין אמר רבי זירא להתיר